

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Vazduh

Dirigent: **Uroš Lajovic** / Conductor: **Uroš Lajovic**

Solista: **Gzavije de Mestr**, harfa / Soloist: **Xavier de Maistre**, harp

Petak, 9. februar 2018. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Đerđ Ligeti

Atmosfere

György Ligeti

Atmospheres

Trajanje: oko 9 min.

Hoakin Rodrigo

Aranhuez koncert (verzija za harfu i orkestar)

Joaquín Rodrigo

Concierto de Aranjuez (version for harp and orchestra)

Allegro con spirito

Adagio

Allegro gentile

Trajanje: oko 21 min.

Petar Iljič Čajkovski

Manfred simfonija op. 58

Peter Ilich Tchaikovsky

Manfred Symphony Op. 58

Lento lugubre

Vivace con spirito

Pastorale: Andante con moto

Allegro con fuoco

Trajanje: oko 57 min.

Koncertmajstor: Tijana Milošević

Concertmaster: Tijana Milošević

Mađarski kompozitor **Đerđ Ligeti** (1923–2006) spada u red najprogresivnijih kompozitora svoje generacije. Nakon što se u Kelnu i Darmštatu 50-ih godina prošlog veka upoznao se sa dostignućima avangarde, Ligeti u svom delu *Priviđenja* uvodi orkestarski klaster, kao i njegovu tehniku *mikropolifonije*, što mu je donelo internacionalno priznanje. Logičan nastavak te ideje bilo je novo orkestarsko delo, **Atmosfera** (1961), koje mu je donelo internacionalno priznanje stručne, ali i šire javnosti pošto je iskorišćeno za zvučnu podlogu za film Stenlija Kjubrika *2001. Odiseja u svemiru*. Ligeti izbegava koncencionalnu melodiju, harmoniju i ritam u korist statičnih „zvučnih masa“ i tonskih klastera u kojima često svaki instrument svira svoj ton. *U 'Atmosferama' sam pokušao da prevladam strukturalan kompozitorski način mišljenja, koji je zamenio motivsko-tematski, i time ostvarim novu predstavu forme. U ovoj muzičkoj formi nema nikakvog događanja, već samo stanja; nikakvih kontura i oblika, već samo nenastanjeni, imaginarni muzički prostor; a i zvučne boje, pravi nosioci forme, postaju vrednosti za sebe. Novom formalnom načinu razmišljanja odgovara novi tip orkestarskog zvuka. No, on se ne postiže novim instrumentalnim efektima, već načinom kako se međusobno prepliću instrumentalne deonice: tako nastaje jedno toliko gusto zvučno tkanje da pojedini glasovi u njemu nestaju i potpuno gube svoju individualnost. I tako instrumentalni zvuci – od kojih se svaki sastoji od jednog broja parcijalnih tonova – i sami postaju parcijalni tonovi jednog kompleksnog zvuka. Orkestarsko delo 'Atmosfera' sada i samo ima ekstremni položaj, koji se možda može tumačiti kao ćorsokak. No, katkada, upravo ćorsokak, sasvim neočekivano, pokazuje neki skriveni otvor koji vodi u slobodu.*

Hoakin Rodrigo (1901–1999), koji je od ranog detinjstva bio slep, bio je muzički *naslednik* Isaka Albeniza, Hoakina Turine, Enrikea Granadosa i Manuela de Falje i jedan od najznačajnijih španskih kompozitora 20. veka. U njegovim ranim kompozicijama moguće je uočiti uticaje i stvaralaca kao što su Moris Ravel, Pol Dika i Igor Stravinski, a vremenom je njegovo stvaralaštvo oblikovano živim interesovanjem za muziku i kulturu prošlih vremena Španije. Rodrigo je svoju muziku opisivao kao *vernu tradiciju*, inspirisanu klasičnim i iskonski španskim. Mada večeras **Koncert Aranhuez** (1939) slušamo u izvođenju harfe i orkestra, ovo delo je verovatno najpoznatiji koncert napisan za gitaru i orkestar, čiji drugi stav pleni posebnu pažnju publike. Godine 1974. kompozitor je sačinio ovu verziju za harfu i orkestar, na molbu čuvenog španskog harfiste Nikanora Zabaleta, koji je adaptirao prstored.

Koncert Aranhuez dobio je naziv prema letnjoj rezidenciji burbonskih kraljeva koja se nalazila izvan Madrida, na putu ka Toledu. Rodrigo je za ovaj koncert govorio *da treba da zvuči kao skriveni povetarac, koji se provlači kroz krošnje drveća, snažno koliko je i leptir snažan, krhko i sićušno koliko to korida može biti*. Omiljeni drugi stav, kao temu 'dijaloga' između solističkog instrumenta i duvačkih instrumenata donosi *saetu*, andaluzijsku religioznu tužbalicu koja se izvodile na Veliki petak. Uokviruju ga dva brza stava - prvi stav, koji deluje kao poziv na strastvenu južnjačku narodnu igru, i finale, u kom se smenjuju dvodelni i trodelni taktovi, dočaravajući atmosferu baroknog španskog dvora.

Petar Ilić Čajkovski (1840–1893) komponovao je **Manfred simfoniju** (1885) prema motivima književnog dela *Manfred – dramatična poema* Lorda Bajrona. Iako nastala u periodu između Četvrte i Pete simfonije, *Manfred simfonija* jedina je simfonija Čajkovskog koja nije numerisana, dok je jedino njegovo programsko delo koje je višestavačno. Kompozitor je izgubio nadu u uspeh ove simfonije: smatrao je

da je teška i kompleksna za izvođenje, zbog čega neće zaživeti kao repertoarsko delo, a prema njegovom mišljenju, jedino je prvi stav zavredivao pažnju, ostale je trebalo uništiti.

Iako je put ka uspehu bio buran, delo je, na sreću, opstalo i postalo deo repertoara, postavljajući pred izvođače kreativni izazov. Kroz četiri opsežna stava *Manfred simfonija* pripoveda o tipičnom romantičarskom junaku, lutalici, pokrenutom različitim pitanjima i unutrašnjima sukobima i njegovoj sudbini, protkanoj fantazmagoričnim kovitlacima. Tragična atmosfera koja počinje sa prvim stavom provejava kroz čitavo delo. Drugi je lirski obojen sa prikazama vila na vodopadima; treći je pastoralni, dok je vrsta kompozitorskog pisma najbliža je baletskim partiturama Čajkovskog. U završnom stavu Manfred opsednut podzemnim duhovima umire.

Premijeru dela 1886. godine je predvodio Maks Erdmansdorfer ispred orkestra Ruskog muzičkog društva.

Marija Kostić*

Sledeći koncert Beogradske filharmonije je u petak, **23. februara 2018. godine** u okviru ciklusa **Voda**, u Zadružbini Ilije M. Kolarca, sa početkom u 20 časova.

Dirigent: **Fabris Bolon**

Solista: **Tamara Stefanović**, klavir

A. Cemlinski: *Morska sirena*

J. Brams: Koncert za klavir i orkestar br. 1

Poštovani pretplatnici, obavestavamo vas da će pred početak svakog koncerta Beogradske filharmonije, u 19:30 časova, u Muzičkoj galeriji Kolarca, muzikolog Maja Čolović-Vasić držati uvodno predavanje o delima koja su na programu te večeri.

Poštovani posetioci, molimo vas da isključite mobilne telefone i obavestavamo vas da je za vreme koncerata Beogradske filharmonije strogo zabranjeno fotografisanje i korišćenje uređaja za video ili audio snimanje. Želimo vam prijatno veče.

Dear visitors, please turn off your mobile phones; you are also kindly reminded that taking photographs and the use of video and audio recording devices is strictly forbidden during the concerts of the Belgrade Philharmonic. We wish you a nice evening.

*U sezoni 2017-18, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.

Uroš Lajovic je rođen 1944. godine u Ljubljani. Studirao je kompoziciju i dirigovanje na Muzičkoj akademiji u Ljubljani, gde je i diplomirao na oba smera 1967, odnosno 1969. godine. Za izuzetna ostvarenja u obe oblasti, 1968. i 1969. godine je dobio studentsku Prešernovu nagradu. Usavršavao se na Visokoj školi za muziku i scenske umetnosti u Beču, u klasi prof. Hansa Svarovskog, gde je diplomirao sa počastima 1971. godine i dobio Završnu nagradu.

Godine 1968. i 1969, učestvovao je na Salcburškoj letnjoj akademiji, gde je učio dirigovanje u klasi prof. Bruna Maderne. U periodu od 1972. do 1991. godine radio je u Slovenačkoj filharmoniji, najpre kao pomoćnik dirigenta, a od 1978. godine kao stalni dirigent. Paralelno je vodio Kamerni orkestar RTV Slovenije od 1974. do

1976. godine, bio je šef-dirigent Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije od 1979. do 1981, a 1988. godine je osnovao Kamerni ansambl *Slovenicum*.

U periodu 2001–2005, bio je angažovan kao šef-dirigent Beogradske filharmonije. Godine 2009, postao je umetnički savetnik i stalni gostujući dirigent Zagrebačke filharmonije. Stalni je gostujući dirigent Sofijske filharmonije i Simfonijskog orkestra iz Šenžena (Kina).

Uroš Lajovic je 1989. godine postavljen za profesora dirigovanja na Visokoj školi za muziku i scenske umetnosti u Beču, a 1991. je unapređen u stalnog profesora dirigovanja. U njegovoj klasi studiralo je oko 300 studenata iz 58 zemalja. Od 2011. do 2014. godine, radio je kao stalni profesor dirigovanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U bečkoj Visokoj školi za muziku i scenske umetnosti ostao je do 2012. godine.

Kao gostujući profesor, držao je majstorske kurseve u Stokholmu, Viljnusu, Konstanci, Šangaju, Hong Kongu i Dubrovniku.

Pored rada u matičnim institucijama, nastupao je širom Evrope, dirigovao je u SAD, Kolumbiji, Južnoj Koreji, Tajvanu, Hong Kongu, Kini i Japanu. Tokom četrdesetogodišnje karijere održao je više od 1400 koncerata, dirigovao je više od 90 različitih simfonijskih orkestara i ansambala i sarađivao sa preko 900 solista.

Repertoar maestra Lajovica čine simfonijska i operna dela. Učestvovao je u postavljanju 14 opera. Pored standardnog repertoara, dirigovao je preko 1500 simfonijskih dela i premijerno izveo 80 dela slovenačkih i stranih kompozitora.

Uroš Lajovic je dobitnik brojnih nagrada i priznanja, a poslednja je Austrijski krst časti za nauku i umetnost, koji mu je dodelilo austrijsko Savezno ministarstvo prosvete, umetnosti i kulture u novembru 2013. godine.

Gzavije de Mestr pripada kategoriji solista koji menjaju granice mogućnosti svojih instrumenata. Pored dela kompozitora kao što su Kaija Sarijaho, de Mestr izvodi i kompozicije poput Smetaninog ciklusa *Moja domovina* sa preciznošću koja oduzima dah, predstavljajući majstorske aranžmane dela koja obično izvodi ceo orkestar. Interpretacije ovih dela, koja je malo harfista pre njega uopšte i razmišljalo da svira, doprinele su njegovoj reputaciji jednog od najkreativnijih i najneobičnijih muzičara svoje generacije.

Gzavije de Mestr je nastupao sa velikim brojem orkestara pod rukovodstvom proslavljenih dirigenata kao što su Bertran de Biji, Lionel Brengije, Danijele Gati, Mirga Gražinite-Tila, Danijel Harding, Kristjan Jarvi, Filip Jordan, Rikardo Muti, Andres Orosko-Estrada, Andre Previn, ser Sajmon Retl i Juri Temirkanov. Učesnik je mnogih najpoznatijih svetskih festivala, poput festivala u Šlezvig-Holštajnu, festivala u Salcburgu, na Budimpeštanskom prolećnom festivalu i festivalu *Mostly Mozart* u Njujorku. Nastupa i sa kamernim muzičarima kao što su Dijana Damrau, Danijel Miler-Šot i Baiba Skride.

Sezona 2017/18 je za de Mestra počela potpuno u znaku savremene muzike. U septembru je svirao tri nacionalne premijere novog koncerta za harfu *Trans* Kaije Sarijaho, sa simfonijskim orkestrima radio-televizija iz Frankfurta i Švedske, kao i sa Simfonijskim orkestrom Grada Birmingema. U nastavku sezone održaće koncerte sa Filharmonijom Severnonemačke radiotelevizije, Orkestrom romanske švajcarske, Simfonijskim orkestrom Galicije, Filharmonijom iz Turkua, Minhenskim kamernim orkestrom, Ciriškim kamernim orkestrom, Moskovskim virtuoza, Šangajskim simfonijskim orkestrom i Kineskom filharmonijom. U okviru turneje resitala po Nemačkoj zajedno sa špansko-meksičkom flamenko legendom Luserom Tenom

(kastanjete) nastupiće u dvorani Liderhale u Štuttgartu, u Filharmoniji Albe, u dvoranama Pjer Bulez u Berlinu, Tonhale u Diseldorfu i u Severnonemačkoj radioteleviziji u Hanoveru.

De Mestr ima ekskluzivni ugovor za snimke sa diskografskom kućom *Sony Music*. Među njegovim izdanjima izdvajaju se snimci Hajdna, Rodriga, Hinastere i Debisija, a za ovaj poslednji je 2009. godine dobio nagradu *Echo Klassik* za Instrumentalistu godine. Godine 2012. njegov album *Notte Veneziana* je dospelo na listu deset najboljih izdanja klasične muzike. De Mestrova najnovija izdanja su DVD album sa Dijanom Damrau, kao i snimci Mocartovih koncerata za klavir u aranžmanu za harfu. Kompakt disk *Moldau – The Romantic Album* iz 2015. godine, sa resitalima slovenskog repertoara, ostvario je izuzetan uspeh kod kritičara. U oktobru 2016. godine je objavio album *La Harpe Reine* sa ansamblom *Les Arts Florissants* i Vilijamom Kristijem (za diskografsku kuću *harmonia mundi*). Za proleće 2018. godine sprema novi solo album sa španskim repertoarom (u izdanju kuće *Sony*).

Gzavije de Mestr je rođen u Tulonu, a harfu je počeo da svira sa devet godina. Studirao je u Parizu, a 1998. godine mu je dodeljena prva nagrada na Međunarodnom takmičenju harfista u Blumingtonu, u američkoj državi Indijani, zahvaljujući čemu je odmah postao prvi francuski muzičar koji je postao član Bečke filharmonije. Od 2001. godine, Gzavije de Mestr predaje na Muzičkoj akademiji u Hamburgu. Takođe, drži redovne majstorske radionice na Džulijardu u Njujorku, Univerzitetu Toho u Tokiju i na Muzičkom koledžu Triniti u Londonu.

Gzavije de Mestr svira na harfi koju je napravila američka firma *Lyon & Healy*.